

Andmete omandiõigus

Tootja kontroll oma andmete üle
Kristjan Anderson, eAgronom
28.05.2026

Kolm küsimust

1. Kellele kuuluvad õigused?
2. Kes neid kontrollib?
3. Kes neist väärtust saab?

Kes täna andmeid küsivad?

- Riik: PRIA, Stat, PMA, Kesk
- Pangad: laenud ja KHG-aruandlus
- Ostjad: Kestlikkusearuandlus(CSRD) ja jätkusuutlikkus
- Süsinikuprogrammid ja audiitorid
- Masinatootjad, sisendite müüjad, maaomanikud, kindlustusandja, nõuandjad

Omand \neq kontroll

Andmemäärus annab põllumehele õiguse endaga seotud andmetele.
Aga kus need elavad?

- Masinaandmed → tootja pilv
- Sensorid → tarnija süsteem
- Aruanded → ostja CSRD
- Sisestus → tarkvara pilv
- Põllumees ei tea, kus tema andmed elavad.

Õiguslik maastik

Mida ütleb EL: Andmemäärus,
Käitumiskodeks, CEADS

EL Andmemäärus (Data Act)

- Kasutajal on õigus oma (nuti)seadmete ja teenuste andmetele
- Õigus andmetele masinloetavas formaadis
- Õigus jagada kolmandate osapooltega
- Pilveteenuste vahetamise õigus
- Karistused liikmesriigiti erinevad; isikuandmete puhul GDPR-i lagi kuni 20 mln või 4% käibest

Andmemääruse olulised kuupäevad

- 11.01.2024 - jõustus
- 12.09.2025 - põhisätted kehtivad
- **12.09.2026** - IoT otsejuurdepääs + pilve ühilduvus
- 12.09.2027 täielik kaasaskantavus
- 2022. aasta kombain/traktor*

*enne 12.09.2026 turule lastud masinad ei ole "access by design" kohustuse all, ehk peab endiselt eraldi päringu tegema enda andmete kohta.

EL Käitumiskoodeks (2018)

- Vabatahtlik kokkulepe: COPA-COGECA, CEMA jt
- Põhimõte: andmete kasutamise üle otsustab põllumees
- Jagamine teadliku nõusoleku alusel
- Ei lahenda lukustusprobleemi praktikas
- Täiendab Andmemäärust, ei asenda

CEADS – EL andmeruum

- Aprill 2025 kuni märts 2028, eelarve 16 mln €
- 36 partnerit 15 EL riigist
- Detsentraliseeritud, põllumeeste huvid keskmes
- Üks koht kõigi nõusolekute haldamiseks
- Raamistik, mitte kohene teenus

Kolm väljakutset

lukustus

vaikiv loovutus

killustatud nõusolek

Andmete lukustus

Mitte juriidiliselt, praktiliselt. Tarkvara,
masinad, aruanded.

- 8 aastat sisestatud andmeid → migratsioon = kuid manuaalset tööd
- Parem pakkumine ei aita. Sa ei vaheta isegi siis, kui peaksid.

Vaikiv loovutus

“Olen nõus privaatsuseeskirjade ja
teenuse tingimustega”

- Nõustun → andmed liiguvad edasi
- Sinu andmed treenivad teiste mudeleid

Killustatud nõusolek

Iga osapool eraldi

- Põllumees ei mäleta, kellele mis on antud
- Tagasivõtmine praktikas väga keeruline

Viis põhimõtet hindamiseks

1. Põllumehel on kontroll: lepingus, mitte brošüüris
2. Üks koht andmete elamiseks
3. Granuleeritud nõusolek: täpselt vajalik
4. Eksporditavus ja kaasaskantavus
5. Väärtuse tagasivool põllumehele

Praktilised kasutusjuhud

- Riigiaruandlus: vähem topelttööd
- Pangalaenu: auditeeritud KHG = paremad tingimused
- Süsinikuprogrammid: liikumisvabadus
- Ostjad ja CSRD: premium-hind
- Maaomanikud: parem rendileping

Kaks teed

Digiüleminek viib põllumehe kas võiduni
või uue sõltuvuseni.

- Esimene tee: andmed liiguvad mööda, põllumees jääb allikaks.
- Teine tee: põllumehel on tõeline kontroll: õiguslikult, tehniliselt, äriliselt.

Aitäh!

kristjan@eagronom.ee

